Informarea bibliografică, necesitate sau opțiune?

Lect. univ. drd. *Cristina POPESCU*

Jesse Shera definea cultura ca fiind „*o dualitate de acțiune şi gândire, între care legătura se face prin procesul de comunicare*". (1) Bibliografia este una din modalitățile prin care se îndeplineşte acest proces de comunicare, astfel ea capătă un rol precis în dezvoltarea societății şi în rezolvarea problemelor acesteia. Dacă, aşa cum s-a spus, *„singura valoare a cunoştințelor stă în utilizarea lor"* (2), bibliografia este una din căile de utilizare a cunoştințelor.

Astăzi, cel mai important factor al societății umane, instrumentul universal, omniprezent, este informația. Acest lucru este evident. Civilizația secolului nostru se bazează mai mult decât oricare alta dinaintea ei pe informație, învățământ, cultură, ştiință, într-un cuvânt: pe cunoaştere. Rolul informației este, fără îndoială, mai important decât în epocile anterioare, deşi aceasta este inegal răspândită în lume şi liberul acces la ea nu s-a bucurat de o evoluție fără dificultăți, presiuni şi probleme. În ultimul secol, cunoaşterea a progresat foarte mult iar informația a urmat, pe cât se pare, aceeaşi dezvoltare, aceeaşi arie de răspândire în public.

Informația există din abundență, în special în țările avansate, definite drept *societăți informaționale*. *„Ea este tiranul şi slujitorul epocii moderne, o marfă dotată cu propria ei piață de desfacere."* (3)

Sau altfel spus, după cum afirma Barbu Theodorescu:*"Bibliografia este un mijloc de informare rapidă şi completă în munca ştiințifică . Pentru orice problemă, pentru orice preocupare, cititorul este urmărit de grija unei documentări cât mai ample, cât mai actuale, vrând să cunoască tradiția şi noul în ştiință, artă , literatură, în orice domeniu de activitate umană."* (4)

Bibliografia timpului nostru are un conținut cultural specific, chiar o spiritualitate cu totul diferită de cea a secolului XIX, de exemplu, şi chiar a începutului de secol XX. Ea menționează documentele curente, având implicit şi o legitate proprie de alcătuire, care s-a dovedit din ce în ce mai elastică, mai nelimitată cu cât ne-am apropiat de sfârşitul mileniului II şi, cu atât mai mult, după trecerea pragului în mileniul III..

În lume, produsele bibliografice sau documentare nu mai aparțin doar bibliotecilor sau centrelor de documentare, cei care le realizează pot fi

BDD-A27128 © 2004 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

bibliotecari, documentarişti, librari, editori etc. Fiecare încearcă să îşi valorifice informaţia pe care o deţine pentru a deveni competitiv, pentru a fi solicitat să îşi ofere serviciile, astfel literatura secundară, cea care valorifică informaţia primară a crescut uneori disproporţionat, excesul sufocând literatura primară.

Esenţial este că beneficiarii de informaţii şi documente trebuie să ştie şi ce să păstreze, dar şi ce să elimine pentru că, de multe ori, cantitatea mare de răspunsuri la o cerere de informare se opune calităţii. Însă, în acest scop, este necesar ca ei să aibă deja unele cunoştinţe în domeniul respectiv pentru a se putea debarasa de balastul informaţional. Venind în sprijinul utilizatorilor, instrumentele de lucru cum sunt: dicţionarele, enciclopediile, indexurile, repertoriile, cataloagele, ghidurile, biobibliografiile şi bibliografiile, tradiţionale sau pe suporturi moderne, nu vor prisosi niciodată. Sub acest aspect, şi cultura română a încercat să ţină pasul, de-a lungul timpului, pe cât i-a fost cu putinţă, cu reuşite şi neîmpliniri deopotrivă.

În judecarea valenţelor perene ale demersului bibliografic trebuie pornit de la considerentul că utilitatea lui decurge, pe de o parte, din necesitatea de a suplini anumite limitări inerente condiţiei umane iar, pe de altă parte, din imperativul accelerării procesului de regăsire rapidă a informaţiei, proces ce reprezintă, la rândul său, premisa indispensabilă a dezvoltării societăţii. (5)

Produsele bibliografice trebuie întocmite pentru a reflecta fondurile valoroase ale bibliotecii, dar mai ales pentru a imprima referinţelor bibliografice un caracter de exhaustivitate.

Ca o concluzie firească, este evident faptul că realizarea de instrumente bibliografice este rezultatul unui management informaţional adecvat care se impune atât pentru exploatarea la maximum a fondurilor bibliotecilor cât şi pentru limitarea, pe cât posibil, a fenomenului de *zgomot informaţional*.

De-a lungul timpului s-a constatat că rezultatele activităţi de cercetare au fost întotdeauna determinate, în mare măsură, de metodele aplicate. In contextul contemporan, metodele de cercetare au căpătat, însă, o nouă valenţă. Folosite în sistemul de cercetare în colectiv, ele asigură unitatea necesară atingerii scopului propus, adică minimalizarea incertitudinilor rezultatelor şi micşorarea posibilităţilor de eşec.

Prezentată şi pe alte suporturi decât hârtia, uneori prin combinarea suporturilor, ocupând un spaţiu mai restrâns, literatura secundară (bibliografia analitică, de referinţe, rezumate, buletine de sumare etc.) este pregătită pentru a răspunde cererilor de informaţie din ce în ce mai mari.

BDD-A27128 © 2004 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

Pe de altă parte, în general vorbind, bibliografia nu mai poate fi astăzi o ocupație individuală, așa cum a debutat, de altfel, cu neajunsuri. Ea reprezintă rezultatul unei activități colective, bine organizată și cu canoane precise, care tinde spre o uniformizare pe plan internațional. Constituirea ca disciplină științifică a bibliografiei și înregistrarea la zi a producției editoriale, așa încât rezultatul să fie ușor utilizabil de toți cercetătorii din diferite domenii, reprezintă urmarea unei colaborări.

Este, fără îndoială, foarte important ca o bibliografie să fie elaborată de instituția care posedă cea mai mare parte a materialului destinat bibliografiei, inițiată chiar de instituția respectivă sau încredințată ei de un for superior, ținând seama de posibilitățile cele mai rentabile de antrenare a activităților bibliografice. Literatura de specialitate afirmă că aceste considerente au stat și la baza inițiativei Bibliotecii Academiei de a alcătui bibliografii românești retrospective - cărți, periodice și articole din periodice, iar Bibliotecii Naționale (fosta Biblioteca Centrală de Stat) i-a revenit sarcina întocmirii bibliografiei naționale curente. Eforturile de depistare și chiar de prelucrare a materialelor sunt, astfel, micșorate.

Un mod de a asigura aplicarea riguros științifică a metodelor în cazul bibliografiilor de specialitate este alcătuirea lor de către institutele cu profil adecvat domeniului abordat de bibliografie. O bibliografie de acest tip, întocmită într-o bibliotecă sau într-un centru de documentare cu profil mai larg, va fi lucrată de bibliografi specializați, bine orientați în domeniul respectiv. În acest fel, munca lor nu numai că are o eficiență incomparabil mai mare, dar este și mai exactă, mai protejată de greșeli. Se aplică uneori, un sistem de colaborare între bibliografi și un coordonator științific sau un consultant în specialitatea respectivă.

Condițiile în care se desfășoară practica bibliografică sunt influențate, de asemenea, de felul în care se prezintă sursele, de absența unor elemente bibliografice esențiale sau apariția acestora în forme diferite de cele cunoscute. Sursele ridică astăzi o serie întreagă de dificultăți, de la lipsa de răspundere a caselor de editură și presă în ceea ce privește obligația lor de a consemna integral și corect elementele de identificare a produselor de tipar și până la apariția documentului electronic sau a bazelor de date virtuale.

In lumea vastă și diversă a cărților, bibliografia este tot atât de importantă ca *"busola exploratorului sau rigla de calcul a inginerului, căci le deschide calea descoperirilor, care le sunt proprii activității."* (6)

"În acest context, bibliografia oferă cercetătorului informațiile necesare pentru a stabili nivelul investigațiilor din domeniul respectiv, nivelul de la care trebuie să se pornească în cercetările viitoare. " (7)

Dificultățile care apar în prezent în calea cititorului sau, mai precis, a utilizatorului de informații și documente, și pe care le poate rezolva

BDD-A27128 © 2004 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

bibliografia, nu sunt nici pe departe minore. Numărul celor care scriu devine atât de greu de estimat, posibilitatea de a cunoaşte "cine", "unde", "când" şi "cât" a scris despre un subiect anume este aproape imposibil de cunoscut de către o persoană căreia nu-i stau la îndemână metoda şi posibilităţile de acces la sursele investigaţiei bibliografice, aşadar documentele de referinţe „tind" să devină indispensabile.

Sursele primare, documentele propriu –zise, sunt în prezent într-o continuă şi efervescentă evoluţie atât din punct de vedere cantitativ după cum am mai precizat, cât şi calitativ, evoluţia acestora fiind dictată direct de dezvoltarea tehnologiilor informaţionale şi a reţelelor de telecomunicaţii de tip Internet. Cu alte cuvinte, oricine poate să producă în reţea documente, interesante sau nu, fără nici o limită de volum şi le poate face accesibile celorlalţi fără constrângeri tehnice sau financiare insuportabile.

Într-un viitor nu prea îndepărtat bibliotecile vor fi nevoite să lanseze programe de acţiune prin care sa-şi definească, în primul rând. poziţia faţă de reţea şi faţă de documentele care circulă prin ea, întrucât au de jucat un rol în valorizarea resurselor de pe Internet.

Un aspect important este şi acela al cumpărării documentelor multimedia de către biblioteci, ceea ce favorizează realizarea şi, respectiv, producţia acestora. Proiectele pe termen lung ale bibliotecilor ar trebui să ia în considerare, pe lângă necesitatea unei dezvoltări comune cu Internetul, şi evoluţia clară spre documentaţia de tip numeric, excluzând însă ideea că ar putea renunţa la documentele pe suport tradiţional.

În legătură cu remarcabila importanţă şi utilitate a calculatorului, J. J. Servan-Schreiber face justa observaţie că în zilele noastre, calculatorul electronic face pentru omenire *"...ceea ce acum cinci secole a făcut invenţia tiparului. El produce schimbări radicale în toate aspectele vieţii noastre, înaintând cu o viteză ameţitoare şi descătuşând forţe ce pot fi deseori traumatizante".* (8)

Studiind atent fenomenul social, Marshall McLuhan observă că" ...în loc să se sfârşească prin a semăna cu o imensă bibliotecă, precum cea din Alexandria, lumea a devenit un calculator, un creier electronic, exact ca într-un naiv roman SF". (9)

Aşadar, în urma unui studiu al fenomenului informaţional actual, se poate constata că suportul informaţiei provoacă o reanalizare a problemei surselor bibliografice. Aceasta se întâmplă mai ales pentru că, unul dintre criteriile de ordonare a informaţiilor de natură bibliografică este cel cronologic. Există o inadvertenţă indubitabilă între furnizarea informaţiei perisabile din bazele de date virtuale, fără o formă finită, fără informaţie de autoritate, care poate dispărea din baza de date în orice moment şi o

BDD-A27128 © 2004 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

bibliografie al cărei criteriu de existenţă esenţial este informarea cât mai exactă a cititorului.

Remarcând acest aspect, Marcelle Beaudiquez, de la Biblioteca Naţională a Franţei, în lucrarea *Perenitatea bibliografiilor electronice naţionale în noul mediu virtual al informaţiei*, pune în discuţie posibilitatea de a aplica site-urilor web principiile Controlului Bibliografic Universal , cu scopul de a le include în bibliografiile naţionale.

Din perspectiva autoarei, aceste site-uri sunt *"elemente ale memoriei naţionale"* (10), aşa încât, pentru păstrarea acestei 'memorii", se impune o structurare, pe baza funcţiilor bibliografiei naţionale.

Bazându-se pe anumite discuţii din cadrul Bibliotecii Naţionale a Franţei, cercetătoarea pune chiar problema unui *depozit legal* Internet, susţinând că resursele există şi că unele biblioteci au experimentat, deja, această propunere.

Scopul şi utilitate reală a documentelor de referinţe, tradiţionale sau moderne, sunt extrem de precise. Astfel, putem defini bibliografia ca fiind o disciplină care îmbină consideraţiile teoretice cu ştiinţa de a elabora instrumente necesare informării. Are o dimensiune *temporală,* mărturie a faptului că existăm *aici şi acum*, dar reprezintă şi o proiecţie a unei mereu reînnoite construcţii. Cititorul, de fiecare dată altul, descompune o lume în care miracolul cărţilor a fost ordonat, clasificat, aşezat astfel încât să fie descifrat cu uşurinţă.

Bibliografia ajută cititorul să sesizeze tot ce are valoare, substituind bibliotecii totale, exhaustive o bibliotecă subiectivă. *"Bibliografia, produs intelectual al comunităţii umane, situată la confluenţa raporturilor: timp – spaţiu - civilizaţie, veghează la afirmarea şi recunoaşterea personalităţii independente a cărţii şi tezaurizează memoria propriului trecut."* (11)

În mod sigur, *"...crearea, acumularea, comunicarea şi receptarea informaţiilor, prin limbaje proprii bibliografiei, contribuie la circulaţia valorilor, deschide noi posibilităţi de înţelegere, construieşte punţi de legătura între diferite culturi, între cititor şi memoria umanităţii."* (12)

Note bibliografice:

(1) **SHERA,. Jesse H.** *Libraries and the organization of knowledge*. London, 1965, p.14.

(2) *Ibidem*, p.10.

(3) **BEJAN, Aluna.** O problemă a bibliografiei : modernizarea. În: *Biblioteca*: revistă de bibliologie şi Ştiinţa informării, 6, 1995, nr. 9, p. 273.

(4) **THEODORESCU, Barbu.** *Istoria bibliografiei româneşti*. Bucureşti: Editura Enciclopedică Românească. 1972. p. 17.

BDD-A27128 © 2004 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

(5) **ŞUBĂ, Şerban.** Valorile perene ale bibliografiei şi cerinţele societăţii informaţionale. În: *Buletin ABIR*, vol. 10, 1999, nr. 4, p. 13.
(6) **MALCLES, Louise - Noelle**. *Manuel de bibliographie*. Paris: P.U.F., 1969, p.30**.**
(7) **NICULESCU, Zenovia.** *Bibliografii speciale: curs universitar.* Bucureşti: A.B.B.P.R., 1999, p.46.
(8) **SERVAN-SCHREIBER, Jean- Jacques.** *Sfidarea mondială*. Bucureşti: Humanitas, 1990, p. 7.
(9) **McLUHAN, Marshall.** *Galaxia Gutenberg*. Bucureşti: Editura Politică, 1975, p. 69.
(10) http://www.ifla.org/IV/ifla69/papers/142f-Beaudiquez.pdf
(11) **NICULESCU, Zenovia.** *Op. cit.,* p.38.
(12) *Ibidem.,* p.28.

BDD-A27128 © 2004 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)